

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 15.

V Ljubljani, 1. avgusta 1886. l.

XXVI. leto.

Vzglede in duh časa.

Posnemanje dejanj, navad in besed drugih je občno razvito. Tudi izobraženi in odraščeni ljudje se ne morejo popolnem rešiti tega nagiba. Tem krepkejšo se razodeva to posnemanje pri otrocih, kajti njih duševne sile se še le razvijajo pod vplivom izobražene starosti. Zato treba mladini kazati vedno le pravo lice dejanj in besed. Sploh je vzgled zelo važno sredstvo za razvoj npravstvenosti in značajnosti, ker kaže gojencu, kaj naj dela, kako naj dela in v obče, da naj kaj stori.

Pred vsem treba zavračati slabe vzglede, da se mladina na njih ne navzame kvarljivih lastnosti. Taki slabi vzgledi imajo svoj izvor v osebah ali v okolnostih, v katerih živimo. Pa tudi duh časa s svojimi navadami in napravami mogočno vpliva na npravstveni razvoj mladine. Vender se ta duh časa ne razumeva vedno in povsod jednako. Pravo za pravo ni duh časa drugega nego vsota namer, ki se izražujejo v nekaterih merodajalnih družinah. Zli duh časa še ni sam na sebi toliko kvarljiv, da bi ga že kot tacega zametovali, vsaj se vender tudi mi v njem vzgojamo; otrok pa se mora tako vzgojiti, da postane proizvod svojega časa. Sicer se tega duha bojimo, ker more na sploh pokvariti marsikako vzgojujoče sredstvo; a bodi duh časa še tako pokvarjen, vender se more njegovih nedostatkov najlažje ogibati oni, kdor ima priliko, da izpoznavja vsakojake ljudi in kdor se seznanja z raznoterimi okolnostimi in razmerami. Najslabše se v tem pogledu godi onemu, ki išče in najde ves svoj svet le v enem društvenem odnošaji, le v enem določenem krogu ljudi. Izpoznavanje samo nekaj praktičnih teženj in le malo značajev človeka ne osposobi, da bi mogel razločevati slabo od dobrega ter se po zadnjem ravnati. Gojenec se mora v različne odnošaje še le uživiti, mora jih razumevati in prav presojevati. Ozek družbinski krog stori, da zli duh časa v resnici slabo vpliva na otroka. Ako bi hoteli pomanjkanje mnogostranskega pojmovanja dejanjskega življenja nadomeščati le z čitanjem, kar se tolikokrat priporoča, ustvarjali bi v domišljiji mladenci in dekličini umeten svet, ki v najboljših slučajih goljufa. Čud postane mrzla za vzvišenejšo pojme življenja. Predno bi jedino le takovo čitanje koristilo, moral bi gojenec prej znati razne opise prav presojevati; to presojevanje pa izvira iz sestavbe onih utisov, ki so posledek tega, kar se istinito vidi in doživlja. V nedostatku tega je iskati glavni uzrok, zakaj so vzgojni poskusi tako slabi. Kdor je navajen le umišljeno stanje razumevati, ta sočustvuje le z umišljenimi ljudmi, kakeršni se nam predočujejo n. pr. v večini spisov za mladino. Takov človek zadene pri prvem dotiku z istinitim življenjem ob nasprotja s svojo domišljijo. Za pravo bol svojega sobrata mu ne preostaje solz, kajti izlil jih je pri čitanji sentimentalnih spisov. Zato ne velja otroke zaklepati v ozki

krog iz strahu pred hudobnim vzgledom. Naopako bi se moglo reči, da je ta vpliv vzgleda učinek ravno onega zoževanja življenskega kroga. Najprej se dadó zapeljati oni odraščeni otroci, katerim vzgojitelj ni dovoljeval, da bi se bili samostojno razvijali. Pač ne moremo trditi, da bi vsaka nenravstvenost otroka pokvarila; tam, kjer se prikazuje brez lepotičja, obuja v njem gnjus, kakor Špartancem pijani helot; kjer pa ipak le mika k posnemanju, stori le, da se pokvari ona notranja pokvarjenost, ki je že prej v njem pognala kali; v tem slučaju se more takov pokvarjenec tem lažje ozdraviti. Istinitost vzgleda je v ravnem razmerju z vrednostjo osob, ki dajó vzgled. Koliko pa kdo veljá v očeh gojenca, to je zavisno večjidel od vzgojitelja. Da se pomanjša nevarni vzgled določenih osob, pokazati in dokazati se ima gojencu njih nevrednost; tudi se more lastna gojenčeva vrednost povzdigovati nád one izprijene značaje. Zadnje je sploh boljše od prvega. Najuspešnejše pa je, ako je vzgojitelj sam gojencu kazalo, po katerem le ta meri lastno in tujo veličino.

Najnevarnejši vzgled je domači; in to v mnogih obzirih. Posebno kvarljivo je ono mehkužno in nestalno čustvovanje, ono govoričenje in besedovanje o tem, kar bi in ne bi, oni popačeni egojizem, ki smatra samega sebe za Boga, ono dogovorno polovičarstvo, ki se opijani z besedami in ki najde, da je neresnična krepost neuljudna. Te pogibljne domače vzgoje se je težko ogibati, mnogo težje, nego pa odvrčati vpliv tujih nenravstvenih vzgledov. To doseči more le oni vzgojitelj, ki priklene k sebi gojenca z ljubeznijo, s svojo uvidnostjo, z mirnim vzvišenim mišljenjem in z moško odločnostjo svoje volje. Prizadevati si mora, da utemelji v gojenci intelektualno in moralno moč z resnejšim znanstvenim teženjem, z obrazovanjem praktičnega sôda, z duševnim zanimanjem za vse, kar je človeškega, z ogledovanjem pozitivnih in negativnih človeških veličin v zdajnosti in preteklosti ter z ostrim opazovanjem in okoriščevanjem njih odseva na srce gojenčevu. Taka vzgoja bode odvzela bližnji okolici otroka ves kvarljiv vpliv. Potem se nam ne bode bati, da bi duh časa škodoval najvažnejšim čutilom človeškega srca. Vse, kar bode vplivalo na gojenca, izpremenilo se bode v dobrodejno sredstvo npravstveno delujoče vzgoje. To pa se godí le pod vodstvom modrega in dobro vzgojenega vzgojitelja.

Fr. Gabršek.

Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

Matija Vertovec (1784—1851) kdo je bil in kaj je spisal slovénski, to je povedano v Jezičniku XVI. l. 1878 (str. 60—71), in **Mihael Verne** (1797—1861) v tem istem letniku (str. 72—83).

Jožef Poklukar r. 16. apr. 1791 v Gorjah, posvečen 1816, škofov kapelan, učenik npravne v Gorici in Celovcu, potem profesor duhovnega pastirstva v Ljubljani, kanonik, u. 7. marc. 1866. — Spisal je a) Duhovno Pastirstvo, katero je bil pričel slovénski zlagati Juri Zupan (r. 2. apr. 1784 v Zaspih, mašnik 1807, profesor in ravnatelj semeniški, korar, u. 10. nov. 1857 v Ljubljani), po katerem se je mnogo let učilo, katero je pa — v lastnih oblikah in izrazih — ostalo rokopisje.

Priobčil je Prof. —r b) po Novicah na pr. l. 1845 št. 29—31: Prilike ali primere (resnici, laži, nedolžnosti, modrosti, prevzetnosti, bahariji, sovraštvu, ponižnosti, ljubezni z njenimi blagricami in rajskimi prebivavci); l. 1847 vže z nekako lastno pisavo: Prošnja farmanov do sojiga fajmoštra (str. 3—198) o potrebnosti šole